

յարած Ռամկաւանդական յիշատակներու, եթէ չեմ սխալիր, պէտք էր կարեւորութիւն մ'ունենալ, ինչպէս որ մեկնութիւն մը՝ որ համառօտիւ կ'երկրորդէ աւանդական այլեայլ զաղափարներ, նկատմամբ այլաբանական իմաստին անձրեկի, ձիւնի և սառոյցի. այս հայեցակէտով ևս օգտակար է՝ ինչ որ յիշատակուեցաւ Իպլիս հրեշտակապետին պատժոց վրայ:

Բայց, կը հասկցուի, միակ ճշմարիտ արեւելեան աղբիւր որ ուղղած¹ է զՏանդէ՝ Աստուածաշունչ Գիրքն է իր մեկնութիւններով:

ՏՈՔԻ. ԱՄՍ ԵՄԱՌԱԿ

Ուսուցչ. Յոյն և Լատին լեզուաց

«Foscarini» Թագ. Լիկէոնի

Վեներաբլ 19 Հոկտ. 1921

Թրգմ. Հ. Ե. ՍԻՐՈՆՆ.

1. Կ'ըսեմ ուղղած, վասն զի զազափարներու և աւանդութեանց մեծ հոսանքներն՝ որ բացուեցան խաչակիրներու և վաճառականութեանց ձեռքով՝ անվերջ իրենց բաժինն ունեցան Միլիէն զարու շրջանին մէջ. Կ'ըսեմ արեւելեան, վասն զի իր ժամանակին բնագիտութիւնն ալ, իրաւունք կու տար Տանդէի, որ զԱստան երկրիս կնգրոնը զնէր: Եւ նոյնպէս ըստ Փիլիպպոս Վիլլանիի՝ սաստիկագոյն ցուրտ առաջ եկած է կրակի գոտին ունեցած հաստիկ հեռաւորութենէ: Եւ մասնաւորապէս դիտուած է (Civ. Catt. 1910 - Արտահակին երեք գոյնները) որ ոչ պատահաբար Տանդէի յղացումը, որով Աստանն «չարեկով վնց քեանքը կը սառեցնէ ամբողջ կոկիտոսը» կը համաձայնի խորհրդական բացատրութեան Ուլո տա Ս. Գարոյի տուած Աստուածաշունչի մի ցանի հատուածներուն, պատշաճեցնելով Աստանին՝ ինչ որ ըսուած է Հիւսիսային հովին նկատմամբ, որ ցուրտ հով մ'է որ Եւրոը կը սառեցնէ և վաճանի պէս սառոյցով մ'է զըջափակուի: Ուրիշ մանրամասնութիւն մ'ալ զիտողութեան առնուած է ճարտարմտութեամբ ուրիշ յօդուածի մը մէջ «Մանմետական վերլուծութեան Աստուածային կատակերգութեան մէջ» (Civiltà Cattolica. 5 Յունիս 1920. էջ 409), որ, այսինքն խօսքը «կրճեղ ստանանք», զոր շատ անգամ կը տեսնենք Աւետարանին մէջ, և զոր կը մեկնեն Ազուրիցային և ուրիշները իբր ցուրտ և սառոյց, կը գտնէ իր բազմապատկերուն սառողներուն մէջ.

Ան ցաւազին ըստուրք սառին մէջ սուղուած,
կարապին պէս կափկափելով ահաւին:

(Գմ. ԼԲ. 35-36)

ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՈՒՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. ԿԻՐՂԻ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՅԻՈՑ

ԿՈՉՈՒՄՆ ԸՆԺԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ա.

Էջ 1. տող 8. Զի՛ եթէ ի վերայ միոյ մեղաւորի զղջացելոյ ուրախութիւն եղև յերկինս, ըստ բանի աւետարանին, ո՞րչափ ևս առաւել այդչափ ոգւոց ուրախութիւն լիցի երկնաւորաց և երկրաւորաց առ հասարակ:

Ուղղ. - այդչափ ոգւոց փրկոյթիւն: Եթէ ի վերայ միոյ մեղաւորի, կ'ուրախանայ երկինքը, որչափ ևս առաւել ի վերայ փրկոյթեան այդչափ հոգւոց, որք մկրտութեան կնիքը պիտի առնուն:

Բ.

Էջ 1. տող 10. Զրարեաց ճանապարհաց և զգեղեցիկ շաւղաց բուն հարեալ, երկիւղածութեամբ և խոնարհութեամբ զընթացս ընթացարուք: Զի՛ մկրտցի իսկ ի փրկութիւն եկեալ հասեալ պատրաստեալ կայ միածին Որդին Աստուծոյ:

Ուղղ. - Յիշն. Զի՛ ձեր իսկ ի փրկութիւն ևն:

Գ.

Էջ 2. տող 8. «Լուացարուք, սրբեցարուք, ի բաց թօթափեցէք զչարիս յանձանց ձերոց առաջի աչաց իմոց առ տէր» . զի գծեց հրեշտակական բարբաբոն պատեցն, զի ասէ. «Երանի որում թողութիւն եղև մեղաց, և որոց ծածկեցան յանցանք նորա»:

Ուղղ. - Զի՛ գծեց հրեշտակական բարբաբոն պատեցն (acclamer):

Դ.

Էջ 3. տող 8. Ձի որք դեռ խստու-
թեամբ և թխութեամբն զգածեալ են,
նոքա ի ձախակող կուսէ անտի մակաղեալ
կան:

Ուղղ. — Թխութեամբ մեղացն զգածեալ
են: Երկնից օթեանը մտնելու համար հար-
կաւոր է գրաւական ունենալ զՀոգին սուրբ,
խորհրդական զրոշմն. զի վերստին ծնունդն՝
ի ջրոյ և հոգւոյ է: Պատրաստուած յա-
ւիտենական կեանքը ընդունելու համար
հարկաւոր է մեղաց չարութիւնը և սևու-
թիւնը քաւել, ապա թէ ոչ ձախակողմեան
դասը կը դասուին: Կարելի է զեղչման
կանոնով իմանալ մեղացն, սակայն լաւ է
բացայայտն:

Ե.

Էջ 3. տող 15. Ձի մարմինը սերմա-
նէիք ծննդեամբքս ծնանին, իսկ հոգիքն
հաւատովք վերստին նորոգին:

Ուղղ. — Ձի մարմինը՝ տեսանելի (զգա-
յական) ծննդեամբքս ծնանին: Համե-
մատութիւն մ'է մարմնաւոր և հոգեւոր
ծննդեան, ասել ուզելով թէ մկրտութեամբ
ոչ մարմինն այլ հոգին վերստին կը ծնանի:
Վասն զի մարմինը, բնական օրէնքով
սաղմնաւորութեամբ կը ծնանի, մինչ հոգին
աւազանին ջրով:

Զ.

Էջ 6. տող 1. Ձայնչափ բոլորեալ թիւս
տարերց տարեկանաց անցեր՝ զաշխարհաւ
զուր տարապարտուց զբաղեալ:

Ուղղ. — Ձայնչափ բոլորեալ թիւ տա-
րեաց տարեկանաց անցոցեր: Ոչ միայն
շատ տարիներ՝ այլ և շատ տոնական օրեր
անցուցիւր զուր ումպէտ ժամանակը կոր-
սընցուցեր ասել կամի Ս. Հայրն:

Է.

Էջ 6. տող 11. Ձղջալից սրտիւ քո

սրբեա զանդամդ, զի բազմազոյն շնորհս
ընդունել մարթապետ:

Ուղղ. ըստ Յունին. — Ձամանդ. զղջու-
մով հարկ է սրբել սրտի ամանը, շնորհք
ընդունելու համար: «Պատրաստեցէ՛ք զա-
մանս անձանց ձերոց ի սրբութիւն անխիղճ
հաւատով»: (էջ 30 տող 13):

Ը.

Էջ 10. տող 4. Ձա՛ր չա՛ր են, որպէս
ասացաւ մեղք յար եւ, այլ ո՛չ եթէ առանց
բժշկութեան են:

Ուղղ. — Աւելորդ կրկնուած «չար են»:

Թ.

Էջ 12. տող 1. Է՛ Է՛ առաջնորդ մեղաց
բանասարկուն, և ծնիչ չարեաց, զի զայս
ինքնին տէր մեր Յիսուս ասաց, և ոչ ես.
«Ձի ի սկզբանէ բանասարկուն ասաց մե-
ղանչէ՛ք». զի յառաջ քան զնա մեղաւ և
ոչ ոք: Բայց մեղաւ ո՛չ եթէ ի ծննդենէ
բուսոյ բարուցն, ի հարկէ բարձեալ բերէր
յանձին՝ ակամայ առեալ զմեղանսն. ա-
պա թէ ոչ յարարիչն ընթանան պատճառք
փաստուցն, եթէ նա այսպէս արար:

Ուղղ. — Կիտաղրութիւնք. Հեղինակս
կ'ուզէ հաւաստել թէ սատանան բնութեամբ
բարի ստեղծուեցաւ, և մեղանչած ժամա-
նակ ոչ մի հարկի կամ բռնութեան տակ
էր, այլ անձնիշխան և ազատ կամքով
չարը իմացաւ և մեղանչեց: Արդ եթէ
սպագրի կիտաղրութեանց հետեինք, Ս.
Հօր խօսքերն հակառակ արդիւնք կու տան.
ուստի կը համարիմ վերականգնել իմաստն
կէտեբու փոփոխութեամբ: Բայց մեղաւ,
ոչ եթէ ի ծննդենէ բուսոյ բարուցն, (կամ)
ի հարկէ բարձեալ բերէր յանձին (զչա-
րութիւն), ակամայ առեալ զմեղանսն.
ապա թէ ոչ յարարիչն » և այլն.:

Ժ.

«Այլ բոյս բարուց վաղվաղակի ընդունի
զգրտարիւնն, բայց ինչիւր է մտաց յօժա-
րութեանն »:

Ուղղ. — Ընդունի զփրկութիւն, ընդ յոյսին:

ԺԱ.

Էջ 15. տող 10. «Հանել եհան զնա (Աղամ) ի դրախտէ անտի, զի բնակել նմա անդէն ի նմին անարժան էր վասն մեղացն, և բնակեցուցանէ արտաքոյ դրախտին՝ ընդդէմ դրախտին. զի տեսանելով տեսցէ ուստի՝ անկաւն, և յորմէ՝ պատուոյ յինչն կործանեցաւն կարօտասցի և միտ դիցէ ապաշխարութեան, զի ակոյկն ի նոյն կոչմամբ արժանի լիցի դառնալոյն»:

Ուղղ. — զի անդրէն ի նոյն զղմամբ՝ ըստ յոյնի՝ արժանի լիցի դառնալոյն: Աղամ դրախտէն արտաքսուեցաւ մեղաց համար. հոգևոր վերադարձը ի նոյն՝ միայն զղջումով կարելի էր և ոչ կոչմամբ, որ արժանաւորութիւն մը նախապէս ենթադրել կու տայ: Նոյնպէս ընդօրինակողի վրիպակ պէտք է համարել դրախտին կըրկնութիւնը. վասն զի վերն ասէ. «եհան զնա ի դրախտէ անտի, որով՝ վերջինս լինելու է. «և բնակեցուցանէ արտաքոյ՝ ընդդէմ դրախտին» կամ պարզապէս արտաքոյ դրախտին:

ԺԲ.

Էջ 19. տող 6. «Տեսանեն զթագաւորն խոնարհութիւնն. տեսանեն զարքային խոստովանութիւնն. միթէ յանդիմանու թեամբ կշտամբեաց զնա. միթէ բազմամբ ոյք էին, որ զիտակը էին զործոյն»:

Ուղղ. — միթէ բազմամբ էին, որ զիտակը էին զործոյն:

ԺԳ.

Էջ 19. տող 10. «Արագ արագ իրքն կատարեցան, և անդէն վաղվաղակի մարգարէն հասանէր ամբաստանող, և որ ի պարտութիւն մատնեալ էր, խոստովան լինէր զչարեացն: Բայց զի մտադիր քարերարտաբեանքն խոստովան լինէր, արագ արագ բժշկութիւն գտանէր»:

Ուղղ. Բայց զի մտադիր քարոքեանքն

խոստովան լինէր. — Մեղաւորի զղջումն հետեանք է սրտի բարութեան, որ բարի երկրի պէս կ'ընդունի շնորհաց ներգործութիւնը. իսկ չարասիրտն որպէս Սաուղ, ապառաժի պէս, յորդառատ անձրէն գկնի կը մնայ միշտ չոր և ցամաք: Դաւիթ մարգարէն բարի և հեզ էր սրտով, մեղացը թողութիւնն Աստուծոյ քարերարտաբեանքն ընդունեցաւ:

ԺԴ.

Էջ 21. տող 7. «Արդ տեսնէր, զինչ ասաց մարգասէր Աստուած ցեղիա. «Տեսնէր ասէ, զիմարդ զղջացաւ, զամօթի հարաւ աքայար յերեսաց իմոց»։ Իբրու զայս իմն, ջանայր հաճել զեռանդնոտ միտս մարգարէին, զիջանել ներել ապաշխարողին»։ «Ոչ ամից զչարիս յաւուրս նորա», ասէ Արդ թէպէտ և յետ ներդարեանն ո՛չ կայր ի բաց ի չարութենէ անտի, սակայն թողութիւն առնէր՝ որ թողլոցն էր»:

Ուղղ. — Արդ թէպէտ և յետ ներդուլութեան կամ քողարեանն Ասել կամի թէ Աստուած գիտնալով որ Աքասար, զղջալով հանդերձ, իւր չարութենէն հտ պիտի չկանգնէր, սակայն առ ժամն ներեց ճշմարտապէս անոր անօրէնութեանց, որովհետեւ զղջացաւ և զամօթի հարաւ:

ԺԵ.

Էջ 25. տող 3. «Ո՛հ իցէ լուեալ քո, զի զաչս թագաւորացն հհան. նախ առաջի նոցա զորդիս նոցա ի բերան փողոտեաց: Ո՛հ է լուեալ քո, զի զգրովբէն յափշտակեաց. ո՛չ զայն ասեմ, հոգևորը երկնաւորը են, այլ զայն՝ որ ի ներքս ի տաճարի անդ արարեալ դնէին, որ ի վերայ քաւութեան տապանակին եղեալ կային... Այս նարուզողոնոսոր զվարագոյր սրբոց պատահաց, զսեղանն կործանեաց»:

Ուղղ. զորդիս նոցա ի բերան սրոյ փողոտեաց... ոչ զայն ասեմ, որ հոգևորը երկնաւորը են... զվարագոյր Սիրտարեան սրբոցն պատահաց:

(Շարունակելի)

Հ. ԳԱՐԷ. ՆԱԿԱԳԵՏԵԱՆ